

DAVLAT BUDJETI VA XUSUSIY SEKTOR O‘RTASIDA HAMKORLIKNI RIVOJLANTIRISH: PPP (PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP) MODEL

Eshqulova Dilorom Abduravupovna
O‘zbekiston Respublikasi Bank-moliya akademiyasi tinglovchisi
dilormeshqulova1910@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur tezis davlat-xususiy sherikligi (PPP) modeli orqali davlat byudjeti va xususiy sektor o‘rtasidagi hamkorlikni rivojlantirish masalalariga asoslangan. So‘nggi yillarda byudjet mablag‘larining cheklanganligi, davlat qarzi va infratuzilmaga bo‘lgan talabning ortishi PPP modellariga qiziqishni kuchaytirmoqda. Tezisdan PPP mexanizmining mohiyati, afzalliklari, xavf-xatarlarni taqsimlash tamoyillari va muvaffaqiyatli hamkorlik uchun zarur shart-sharoitlar tahlil qilinadi. Shuningdek, rivojlanayotgan mamlakatlar tajribasi, jumladan, O‘zbekiston sharoitida PPP loyihalarini joriy etish imkoniyatlari va to‘siqlari ko‘rib chiqiladi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, to‘g‘ri tashkil etilgan PPP mexanizmi davlat byudjeti yukini kamaytirish, xususiy sektor investitsiyalarini jalb qilish va infratuzilma loyihalarini samarali amalga oshirish imkonini beradi.

Kalit so‘zlar: Davlat-xususiy sherikligi (PPP), davlat byudjeti, xususiy sektor, infratuzilma loyihalari, investitsiyalar, xavflarni taqsimlash, davlat-xususiy hamkorlik mexanizmi, konsessiya, byudjet samaradorligi.

KIRISH

Davlat-xususiy sherikligi – bu davlat va biznes o‘rtasida infratuzilma loyihalarini amalga oshirish va aholiga sifatli xizmat ko‘rsatish maqsadida tuziladigan institutsional hamkorlik shaklidir.

Zamonaviy iqtisodiyotning global tendensiyalari davlat va xususiy sektor o‘rtasidagi o‘zaro hamkorlikning yangi shakllarini izlash zaruratini keltirib chiqarmoqda. Ayniqsa, infratuzilma sohalari – transport, energetika, kommunal xo‘jalik, sog‘liqni saqlash va ta‘lim tizimlariga bo‘lgan talab ortib borayotgan bir paytda, davlat byudjetining cheklangan imkoniyatlari mavjud muammolarni faqat byudjet mablag‘lari hisobiga hal etish imkonini bermayapti. Byudjet taqchilligi, davlat qarzining ortishi va iqtisodiy resurslarning cheklanganligi sharoitida davlat-xususiy sherikligi (PPP – Public-Private Partnership) modeli davlat va biznes o‘rtasidagi hamkorlikning eng istiqbolli mexanizmlaridan biriga aylanmoqda.

Jahon banki va BMT ma‘lumotlariga ko‘ra, rivojlangan va rivojlanayotgan mamlakatlarning aksariyati o‘zlarining infratuzilma loyihalarini moliyalashtirishda PPP mexanizmlaridan faol foydalanmoqda. Bu model davlatga byudjet mablag‘larini

tejash, xususiy sektorga esa barqaror daromad manbai va uzoq muddatli investitsiya imkoniyatini yaratib beradi. O‘zbekiston Respublikasida ham so‘nggi yillarda davlat-xususiy sherikligini rivojlantirishga alohida e‘tibor qaratilmoqda. 2019-yilda qabul qilingan “Davlat-xususiy sherikligi to‘g‘risida”gi Qonun, shuningdek, 2022-2026-yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasida PPP loyihalarini keng joriy etish muhim vazifa sifatida belgilangan.

Davlat-xususiy sherikligi muammolari xorijlik va mahalliy iqtisodchi olimlarning tadqiqotlarida keng yoritilgan. Xususan, E.Savas, D.Grimsi, M.Lyuis kabi xorijlik mutaxassislar PPP modellarining nazariy asoslarini ishlab chiqqan bo‘lsa, MDH mamlakatlarida V.Varnavskiy, M.Solovyev, A.Shpakovlarning tadqiqotlari muhim ahamiyat kasb etadi. O‘zbekistonda esa N.Q. Yo‘ldoshev, B.Yu. Xodiyev, D.G‘. G‘ofurovlarning ilmiy ishlarida davlat-xususiy sherikligining milliy iqtisodiyotni modernizatsiyalashdagi o‘rni tahlil qilingan. Shunga qaramay, byudjet mablag‘laridan foydalanish samaradorligini oshirish va xususiy sektor investitsiyalarini jalb etish nuqtai nazaridan PPP modellarining qiyosiy tahlili, shuningdek, O‘zbekiston sharoitida qo‘llashning amaliy jihatlari yetarlicha o‘rganilmagan.

Xulosa.

Olib borilgan tadqiqot natijasida, davlat byudjeti va xususiy sektor o‘rtasidagi hamkorlikni rivojlantirishda davlat-xususiy sherikligi (PPP) modelining muhim ahamiyati ilmiy asoslab berildi. Zamonaviy iqtisodiyotda byudjet mablag‘larining cheklanganligi, infratuzilmaga bo‘lgan talabning ortib borishi va davlat qarzining ko‘payishi sharoitida PPP mexanizmi davlat va biznes o‘rtasidagi hamkorlikning eng samarali vositalaridan biri sifatida namoyon bo‘lmoqda.

Xulosa qilib aytganda, davlat-xususiy sherikligi modeli O‘zbekiston iqtisodiyotini modernizatsiyalash, infratuzilma loyihalarini amalga oshirish va aholiga sifatli davlat xizmatlarini ko‘rsatishda muhim vosita bo‘lib xizmat qiladi. Mazkur mexanizmdan samarali foydalanish davlat byudjeti yukini kamaytirish, xususiy sektor investitsiyalarini jalb qilish va iqtisodiy o‘sish sur‘atlarini barqaror ta‘minlash imkonini beradi. Shu bilan birga, PPP loyihalarining muvaffaqiyati ko‘p jihatdan davlat va xususiy sektor o‘rtasidagi o‘zaro ishonch, huquqiy kafolatlar va institutsional mexanizmlarning takomillashganligiga bog‘liq.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. O‘zbekiston Respublikasining “Davlat-xususiy sherikligi to‘g‘risida”gi Qonuni, 2019 yil 10 may, O‘RQ-537-son. – Qonun hujjatlari ma‘lumotlari milliy bazasi, 11.05.2019 y., 03/19/537/3113-son.
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “O‘zbekiston – 2030” strategiyasi to‘g‘risidagi Farmoni. – www.lex.uz

3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020 yil 29 dekabrda Oliy Majlisga Murojaatnomasi. – <https://president.uz/uz/lists/view/4056>
4. Isomov B.S. Davlat xususiy sherikchilik asosidagi tadbirkorlik faoliyatini investitsiya qilishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlari // Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar ilmiy elektron jurnali. – 2024. – № 3. – B. 1711-1718.
5. Aminov M.A. Davlat-xususiy sheriklik tushunchasi va uning o‘ziga xos xususiyatlari // Yevrosiyo huquq, moliya va amaliy fanlar jurnali. – 2023. – № 3(12). – B. 51-61.
6. Doschanov T.D., Matyoqubova S.S. Turizm sohasida davlat xususiy sheriklikning xorijiy tajribalari // Educational Research in Universal Sciences. – 2023. – № 2(9). – B. 310-314.
7. Sabirov X. Davlat-xususiy sherikligi asosida sanoat korxonalarini rivojlantirishning xorij tajribalari tahlili // Nordic University xalqaro ilmiy jurnali. – 2025. – № 1.
8. Iqtisodiy taraqqiyot va tahlil jurnali. Jild 3, № 8. – 2025. – Maxsus son: Davlat-xususiy sheriklik mexanizmlarini rivojlantirish.
9. World Bank. PPP Knowledge Lab: Public-Private Partnerships Explained. – Washington D.C.: World Bank Publications, 2017.
10. Asian Development Bank (ADB). PPP Infrastructure Projects: Case Studies in the Republic of Korea. – Manila: ADB Publications, 2018.
11. European Investment Bank. Market Update: Review of the European PPP Market in 2018. – Luxembourg: EIB Publications, 2019.
12. OECD. Public-Private Partnerships in Turkey: Policy Review. – Paris: OECD Publishing, 2020.